

ОЦІНКА ЙМОВІРНОСТІ БАНКРУТСТВА ПІДПРИЄМСТВ ПЕРЕРОБНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

В сучасних умовах функціонування підприємств, значна їх частина не спроможна ефективно вести свою діяльність, що призводить до виникнення кризи на підприємстві, яка несе загрозу їх самому існуванню, тому можливість виникнення кризи має діагностуватися на самих ранніх стадіях з метою своєчасної її нейтралізації. В свою чергу, вибір антикризових заходів, висока їх ефективність в частині підтримання стабільного функціонування підприємства буде залежати від обґрунтованої певними моделями оцінки платоспроможності та ймовірності банкрутства.

На сучасному етапі не має єдиної загальноновизнаної методики прогнозування банкрутства, однак, тривалі дослідження зарубіжних та вітчизняних науковців вилилися у ряді моделей, запропонованих ними. Результати оцінки ймовірності банкрутства підприємств переробної промисловості (а саме підприємств по виробництву будівельних металевих конструкцій і їх частин) з використанням зарубіжних та вітчизняних методів прогнозування банкрутства відображено в табл. 1 та табл. 2.

Таблиця 1

Розрахунок ймовірності банкрутства підприємств по виробництву будівельних металевих конструкцій і їх частин за 2016-2020 роки за зарубіжними методиками

Рік	Зарубіжні моделі визначення ймовірності банкрутства													
	США		Велика Британія				США і Канада		Росія					
	Модель Е. Альтмана		Модель Р. Ліса		Модель Р. Таффлера		Модель Г. Спрінгейта		R-модель		Модель Сайфуліна-Кодекова		Модель О.Зайцевої	
	Z	Pb	Z	Pb	Z	Pb	Z	Pb	R	Pb	R	Pb	K	Pb
АТ «Гідросталь»														
2016	19,20	↓↓/-	0,104	↓/-	7,19	↓↓/-	1,65	↓↓/-	6,18	↓↓/-	5,45	↓↓/-	0,23	↓↓/-
2017	22,01	↓↓/-	0,225	↓/-	7,86	↓↓/-	2,29	↓↓/-	6,33	↓↓/-	8,84	↓↓/-	0,15	↓↓/-
2018	7,33	↓↓/-	0,107	↓/-	2,35	↓↓/-	(-2,79)	↑↑/+	4,99	↓↓/-	4,92	↓/-	(0,02)	↓↓/-
2019	9,44	↓↓/-	0,100	↓/-	2,98	↓↓/-	(-1,28)	↑↑/+	4,65	↓↓/-	4,67	↓/-	0,09	↓↓/-
2020	12,52	↓↓/-	0,097	↓/-	3,78	↓↓/-	(-7,18)	↑↑/+	2,56	↓↓/-	3,02	↓/-	0,01	↓↓/-
ПрАТ «ЗМК УКРСТАЛЬ ДНІПРО»														
2016	(1,68)	↑↑/+	(0,038)	↑/+	(0,044)	↑↑/+	(0,919)	↑↑/+	2,12	↓↓/-	(5,13)	↑↑/+	1,03	↓↓/-
2017	(1,81)	↑↑/+	(0,037)	↑/+	(0,063)	↑↑/+	(0,32)	↑↑/+	1,70	↓↓/-	(12,04)	↑↑/+	0,93	↓↓/-
2018	(2,45)	↑↑/+	(0,075)	↑/+	(0,073)	↑↑/+	(0,389)	↑↑/+	1,86	↓↓/-	(10,30)	↑↑/+	2,95	↓↓/-
2019	(0,64)	↑↑/+	(0,037)	↑/+	0,423	↓↓/-	3,187	↓↓/-	1,92	↓↓/-	(1,28)	↑/+	0,84	↓↓/-
2020	(0,10)	↑↑/+	0,028	↑/+	0,197	↑↑/+	0,378	↑↑/+	2,05	↓↓/-	(1,13)	↑/+	0,42	↓↓/-
ПрАТ «ЗМК УКРСТАЛЬ ЗАПОРІЖЖЯ»														
2016	0,12	↑↑/+	0,072	↓/-	0,019	↑↑/+	(0,440)	↑↑/+	3,18	↓↓/-	(9,72)	↑↑/+	0,45	↓↓/-
2017	(1,36)	↑↑/+	0,095	↓/-	(0,018)	↑↑/+	(0,283)	↑↑/+	2,64	↓↓/-	(23,13)	↑↑/+	0,58	↓↓/-
2018	0,02	↑↑/+	0,033	↔/±	(0,023)	↑↑/+	0,308	↑↑/+	2,09	↓↓/-	(14,23)	↑↑/+	1,67	↓↓/-
2019	1,57	↔/±	0,041	↓/-	0,367	↓↓/-	2,442	↓↓/-	1,80	↓↓/-	(0,11)	↑/+	0,48	↓↓/-
2020	1,56	↔/±	0,050	↓/-	0,234	↔/±	0,481	↑↑/+	2,72	↓↓/-	0,09	↑/+	0,50	↓↓/-

Умовні позначення: Z – значення функції; Pb- ймовірність банкрутства; «↑↑/+» - дуже висока; «↑/+» - висока; «↔/±» - середня; «↓↓/-» - дуже низька; «↓/-» - низька.

Проведені розрахунки та отримані результати з застосуванням зарубіжних моделей (табл. 1) підтвердили неспроможність моделей дати чітку, одностайну відповідь про фінансовий стан підприємств. ТАК, п'ятифакторна модель Е. Альтмана, моделі Р.Ліса, Р. Таффлера, Сайфуліна-Кодекова, Зайцевої та R-модель стверджують, що АТ «Гідросталь» є фінансово стійким та протягом всього досліджуваного періоду не має ознак банкрутства. Однак, на противагу їм модель Г. Спрінгейта показує, що протягом останніх трьох років ймовірність банкрутства даного підприємства дуже висока.

Щодо ПрАТ «ЗМК УКРСТАЛЬ ДНІПРО», то моделі Е. Альтмана, Р. Ліса, Сайфуліна-Кодекова показують, що фактичне значення функції не відповідає нормативному, що свідчить про незадовільне фінансове становище і високу ймовірність банкрутства. Проте, R-модель та модель Зайцевої стверджують, що підприємство має високий рівень фінансової стійкості і банкрутство йому не загрожує. На противагу, моделі Таффлера та Спрінгейта показують, що підприємство має нестабільний фінансовий стан, так як протягом 3-х років спостерігалась дуже висока ймовірність банкрутства, а в 2019 році підприємство змогло покращити свою позицію і ймовірність банкрутства була низькою. Однак, в 2020р. ПрАТ «ЗМК УКРСТАЛЬ ДНІПРО» не втримало свої позиції і ймовірність банкрутства була високою.

ПрАТ «ЗМК УКРСТАЛЬ ЗАПОРІЖЖЯ» згідно з проведеними розрахунками також не має чітко визначеного рівня ймовірності банкрутства, оскільки модель Е. Альтмана показує, що підприємство протягом трьох років має дуже високу ймовірність банкрутства, а протягом 2019-2020 рр. середню. На противагу їй, модель Р. Ліса показує, що дане підприємство за досліджуваний період має низьку ймовірність банкрутства, проте, в 2018 р. можна побачити, що воно знаходилося на межі. Модель Зайцевої та R-модель стверджують, що підприємство має дуже низьку ймовірність банкрутства, однак модель Сайфуліна-Кодекова показує, що на підприємстві спостерігається високий ризик банкрутства, проте воно протягом останніх двох років намагається покращити свої показники.

Таким чином, результати проведеного аналізу ще раз підтверджують, що зарубіжні моделі прогнозування банкрутства не пристосовані для застосування їх вітчизняними підприємствами, оскільки вони орієнтовані на підприємства США та Західної Європи, окрім того, не враховують специфіку діяльності українських організацій, тому їх можна розглядати лише як допоміжні вітчизняним моделям. Дану проблему спробували вирішити вітчизняні економісти, зокрема, серед яких О.О.Терещенко та А.В. Матвійчук. Окрім того, методика, запропонована МФУ, є єдиною, яка враховує галузеві особливості підприємств, що дає можливість точніше оцінити рівень та можливість банкрутства підприємств (табл. 2).

Таблиця 2

Розрахунок ймовірності банкрутства підприємств по виробництву будівельних металевих конструкцій і їх частин за 2016-2020 роки за вітчизняними методиками

Рік	Коефіцієнт Бівера		Вітчизняні моделі визначення ймовірності банкрутства					
			Україна					
			Модель О.О. Терещенка		Модель А.В. Матвійчука		Методика МФУ	
Кб	Рб	Z	Рб	Z	Рб	Z	Рб	
АТ «Гідросталь»								
2016	0,44	↓↓/-	14,3	↓↓/-	23,72	↓↓/-	1,93	↓↓/-
2017	0,77	↓↓/-	41,22	↓↓/-	33,95	↓↓/-	2,05	↓↓/-
2018	(3,95)	↑↑/+	4,14	↓↓/-	8,79	↓↓/-	0,55	↓/-
2019	(2,62)	↑↑/+	8,75	↓↓/-	10,33	↓↓/-	1,09	↓↓/-
2020	(10,3)	↑↑/+	10,09	↓↓/-	14,14	↓↓/-	0,80	↓↓/-
ПрАТ «ЗМК УКРСТАЛЬ ДНІПРО»								
2016	(0,19)	↑↑/+	(9,13)	↑↑/+	0,40	↑↑/+	(1,23)	↑↑/+
2017	(0,11)	↑↑/+	(3,31)	↑↑/+	0,37	↑↑/+	(2,39)	↑↑/+
2018	(0,11)	↑↑/+	(4,46)	↑↑/+	0,29	↑↑/+	(3,05)	↑↑/+
2019	1,49	↓↓/-	8,91	↓↓/-	2,52	↓↓/-	1,67	↓↓/-
2020	(0,24)	↑↑/+	0,45	↑↑/+	0,92	↑↑/+	(1,13)	↑↑/+
ПрАТ «ЗМК УКРСТАЛЬ ЗАПОРІЖЖЯ»								
2016	(0,20)	↑↑/+	(10,33)	↑↑/+	0,01	↑↑/+	(2,31)	↑↑/+
2017	(0,18)	↑↑/+	(4,69)	↑↑/+	(0,08)	↑↑/+	(1,65)	↑↑/+
2018	(0,06)	↑↑/+	(0,61)	↑↑/+	(0,17)	↑↑/+	(1,48)	↑↑/+
2019	0,97	↓↓/-	9,26	↓↓/-	2,41	↓↓/-	1,27	↓↓/-
2020	(0,06)	↑↑/+	1,75	↔/±	(2,89)	↑↑/+	0,64	↔/±

Умовні позначення: Z – значення функції; Рб- ймовірність банкрутства; «↑↑/+» - дуже висока; «↑/+» - висока; «↔/±» - середня; «↓↓/-» - дуже низька; «↓/-» - низька.

З табл. 2 бачимо, що результати, отримані з використанням вітчизняних моделей, дають можливість сформулювати однакові висновки про перспективний фінансовий стан підприємств. Для АТ «Гідросталь» на даний час загроза банкрутства відсутня. Для підприємств ПрАТ «ЗМК УКРСТАЛЬ ДНІПРО» та ПрАТ «ЗМК УКРСТАЛЬ ЗАПОРІЖЖЯ» ймовірність банкрутства дуже висока, окрім того, простежується негативна тенденція до зниження показника Z.

Таким чином, проведені дослідження дає підстави стверджувати, що діагностика фінансово-економічного стану досліджуваних підприємств за найпоширенішими зарубіжними та вітчизняними методиками має суперечливі результати. Основною проблемою застосування та перевірки даних моделей на практиці є відсутність офіційної інформації про банкрутство підприємства, яка могла б підтвердити чи спростувати їх достовірність.

Отже, використання моделей діагностики ймовірності банкрутства дає можливість за обмеженою кількістю показників оперативно отримати дані про фінансовий стан підприємства й вчасно попередити загрозу кризового стану. Однак, вони не вказують на те, які саме з факторів вплинули на зміну рівня фінансової стійкості.

Окрім того, використання деяких закордонних моделей в Україні є неможливим внаслідок відсутності інформації про ті чи інші показники.

Слід зауважити, що використання тільки дискримінантних моделей оцінки ймовірності банкрутства не відображає реальної ситуації. Саме тому необхідно враховувати специфіку діяльності підприємств, ситуацію на ринку, основні показники фінансової діяльності та комплексно оцінювати ймовірність банкрутства.